

van het diët na de operatie. Eventueel aanwezige pylorospasmus wordt belangrijk minder, zoo deze al niet geheel verdwijnt. In gevallen van zweer van maag of twaalfvingerigen darm wordt ook op de bloeding een gunstige invloed uitgeoefend. Ten opzichte van de genezing is schrijver echter meer sceptisch gestemd dan anderen, omdat de oorzaak van het ontstaan der zweer, het daarvoor klaarblijkelijk voorbeschikte terrein, door de operatie niet veranderd wordt. Wel weer wordt op het braken gewoonlijk een gunstige invloed uitgeoefend. Wanneer de maagwand nog krachtig genoeg is, ligt het voor de hand, dat, nadat de hindernis is weggenomen, de uitzetting van de maag weer vermindert. Op grond van zijn ervaring acht schrijver de gastroenterostomie aangewezen, als inwendige behandeling geen uitkomst bracht; brengt zij al geen herstel, dan toch verbetering. Temeer dient zij beproefd, omdat zij, uitgevoerd door een vaardig chirurg, volgens schrijver aan geen enkel gevaar blootstelt. Van groot belang is het ook daarna met de voeding zeer voorzichtig te zijn. In gevallen, waarin weer maagstoornissen optraden, moest de oorzaak daarvan in een te spoedigen terugkeer tot de gewone voeding gezocht worden.

ADOLFO MÀRTIRI. *I piu recenti studi in tema di avvelenamenti.* — Wordt vervolgd.
WOLFFENSPERGER.

BOEKAANKONDIGINGEN.

Die Therapie des praktischen Arztes. Herausgegeben von Prof. Dr. EDUARD MÜLLER (Marburg). Berlin, JULIUS SPRINGER. 1914.

Die therapeutische Schulung des praktischen Arztes soll das Leitmotiv dieses Werkes sein! Zoo is de leus, waarmede MÜLLER zijn voorrede begint. De literatuur wordt over het geheel te veel in de kliniek en in het laboratorium geschreven, zij houdt te weinig rekening met de omstandigheden en de nooden van de beoefenaars der gewone praktijk. Dit werk wil trachten, de groote kloof, die er bestaat tusschen de behandeling in een kliniek en de alledaagsche huispraktijk, te overbruggen. Tot bereiking van dit doel heeft MÜLLER de medewerking van een 40-tal specialisten op verschillend gebied der geneeskunde verkregen. Te zamen hebben zij een boekwerk van 3 deelen bijgeschreven.

Het eerste deel is daarvan wel het hoofddeel, dat in het bijzonder de „therapeutische Fortbildung” beoogt. Het tweede deel noemt de schrijver een recepten-zakboek, al zullen de collegae, die reeds over het geneeskundig jaarboekje klagen, dit boekwerk van 670 bladzijden wel niet gaarne met zich voeren. Het derde deel zou een therapeutisch zakboek moeten zijn, een raadgever om haastig na te slaan, wanneer men in de dagelijksche praktijk in nood zit. Dit laatste deel heeft mij echter niet bereikt; of het werkelijk is uitgegeven is mij zelfs onbekend gebleven.

In het eerste deel vindt men tal van langere en kortere opstellen, waarop althans zeker het „elk wat wils” van toepassing is. De titels

klinken over het geheel praktisch veel belovend en actueel. NEISSER opent de rij met een artikel: Geschlechtskrankheiten und ärztlicher Ehekonsens. Dan volgen o. a. hoofdstukken over de therapie der syphilis, der gonorrhoe bij den man, van het eczeem, van huidjeuk, verder over kindervoeding, over zuigelingenzorg, over de behandeling van asthma, over stofwisselingsziekten, over mestkuren en algemeene diaetetiek, over de behandeling der diffuse nierontstekingen.

Natuurlijk wordt over dit alles veel belangwekkends en wetenswaardigs verteld en werkelijk ook veel, wat juist voor de alledaagsche ziekenbehandeling van praktische waarde zijn kan. Men vindt er, om met het belangrijkste te beginnen, vele recepten ook van nieuwe geneesmiddelen en moderne combinaties; men vindt er uitgewerkte diëetvoorschriften, ook voor kleine beurzen, en uitvoerige leefregels; men vindt er talrijke tabellen van voedingswaarde en resorbeerbaarheid der spijzen, van hun gehalte aan koolhydraten, aan purinebasen, aan keukenzout en wat al niet; dingen, die men anders op verspreide plaatsen bijeen moet zoeken. Daarbij worden ook theoretische uiteenzettingen gegeven omtrent nieuwere inzichten, waarop de praktische voorschriften berusten. In deze compacte, voor een groot deel met kleine letter gedrukte, overzichten, vindt men zoo veel mogelijk de nieuwere literatuur zoo kort mogelijk vermeld. Voor wie daarmee reeds eenigermate bekend is, zijn deze hoofdstukken goede repetitoria. Of evenwel de afgesloofde fondsarts, die geen tijd vond zijn literatuur bij te houden, zijn wetenschappelijken dorst aan dit extract zal willen laven, zou ik niet durven verzekeren.

Uit geheel andere vaatjes wordt echter nog getapt. Er volgen nog geïllustreerde artikelen over verloskundige operaties en over dringende operaties bij andere toestanden. Dan o. a. nog een artikel, waarin de behandelingsmethoden van allerlei kwakzalvers en consorten kritisch besproken worden, waarvan men zeker in de praktijk plezier kan hebben.

Ten slotte zijn in een aanhangsel bijeengebracht een pathologisch-anatomisch overzicht over de gezwellen, met talrijke microscopische afbeeldingen, en een sociaal-geneeskundig artikel over de rechten en de plichten van den artsenstand.

Na deze nog lang niet volledige inhoudsopgave zal men mij wel toestemmen, dat iemand dit boek niet spoedig uit de hand zal leggen, onvoldaan over de hoeveelheid van het aangeboden, misschien wel overstelpt door zooveel en zoo uiteenlopend wetenswaardigs.

Het tweede deel draagt een geheel ander karakter en is geheel een „jaarboekje”. Daar zijn in opgenomen ten eerste de gebruikelijke geneesmiddelen met de indicaties voor hun aanwending, met volledige recepten voor het overschrijven en met den prijs, waarbij dan

nog een artikeltje over zuinige receptuur voorafgaat. Dan volgen de nieuwere geneesmiddelen, op dezelfde wijze bewerkt. Daaronder vindt men vele, nog niet bekende, of zelfs alweer vergeten namen, dikwijls verbindingen, waarvan het meest bijzondere de fraaie naam is, maar toch altijd middelen, waarvan de samenstelling bekend is. Van de echte geheimmiddelen en van de reclamemiddelen wordt in een volgend hoofdstuk de doopceel gelicht. Op vele vragen van weetgierige patiënten zal men in deze lijst het antwoord kunnen vinden, 160 bladzijden vol vindt men er bijeengebracht. Evenwel is dit terrein zoo onafzienbaar, dat een volledige bewerking niet wel doenlijk is, en zoo kon ik bijv. al dadelijk het ontvettingsmiddel, antipon, dat mij toevalligerwijs interesseerde, niet onder deze vele uitverkorenen vinden.

De andere hoofdstukken, over therapeutische sera, over vergiftigingen, over badplaatsen en geneesinrichtingen, verschillen in niets wezenlijks met dergelijke opgaven in soortgelijke Deutsche boekjes.

Mijn eendoordeel over dit werk is, dat ik wel bang ben, dat het succes ervan zal lijden door een défaut de ses qualités, beknoptheid en veelzijdigheid. Mij dunkt, iemand die zoozeer belang stelt in vrijwel alle takken der geneeskunde, zal aan deze uitgebreide referaten niet voldoende hebben, en voor wie gemakkelijk te verzadigen is, zal deze spijs al gauw te zwaar zijn.

H. BURGERHOUT.

Beitrage zur Klinik der Infektionskrankheiten und zur Immunitätsforschung, herausgegeben von Prof. Dr. L. BRAUER. II. Band III. Heft. Verlag von CURT KABITZSCH, Würzburg 1914. Prijs per Band 20 mark; van deze aflevering afzonderlijk 6 mark.

„Beitrag zur Klinik der Cholera Asiatica”, door O. HESSE. Een uitvoerige beschrijving van de epidemie in Sofia tijdens den oorlog met theoretische beschouwingen over den aard en oorzaken der verschijnselen.

„Ueber die Bedeutung bakteriologischer Kontrolluntersuchungen vor während und nach gynäkologischen Operationen” door A. BAUEREISEN. Alle organen, die met de operatiewond in aanraking komen worden op verschillende tijden onderzocht. De beteekenis van een dergelijke controle acht de schrijver voornamelijk groot met betrekking tot het „Aseptische Apparat”. Voor de prognose heeft zij geen beteekenis, want de virulentie wordt bepaald uitsluitend door het klinische verloop.

„Zur Frage über wiederholte Einspritzung des Heilserums beim Menschen” door W. N. KLIMENKO. Na uitvoerige beschrijving en beoordeeling van hetgeen de literatuurstudie oplevert, geeft de schrijver